

2025-02-07 2~ Arany

2025. February 07. 13:41

Arany János (1817-82)

@ műfajok:

ballada, *aranyballadák*

román

elbeszélő-költeményei, *Toldi trilógia*

Villonnál ismerkedtünk meg ezzel a műformával

@ élettani korszakai:

1. SZALONTAI ÉVEK

korai időszak

- kísérletezés jellemző rá

-- jellemző műfaja: lírizált kisepika

- erőteljes népiesség

Korai-balladák

A magyar népiesség nagy alakjai

@ Petőfi

@ Erdélyi

@ Arany

2. SZABADKAI ÉVEK

3. NAGYKÖRÖSI ÉVEK

- Kisfaludy társaság elnökévé válik

- számos tragédia éri (*elveszti lányát is*)

1867 -- *reményvesztettek nemzedéke*

'5. ŐSZIKÉK KORSZAK

öregkori időszak

@ *Petőfi után* ő lehetett volna a nemzeti költő (DE ehhez túl szerény volt)

@ Toldi alakjába sűríti mondanivalóját

2025-02-12 Aranyballadisztika

2025. February Wednesday 20:46

Dani jegyzete

Memoriterek

- V. László - első három sorszáma
- Ignez asznagy - első öt sorszáma

Ballada, mint műfaj — A walesi bárdok (1857)

- Jercs József Magyarországra látogatására írja
- történelmi háttér párhuzamai

mű

- Edward király elfoglalja Wales-t
- ellátogat Wales-be
- kivégzi a bárdokat

történelem

- Jercs József uralkodik Mo. felett
- ellátogat Magyarországra
- aradi vértanúk

- az irodalom legalapabb témái

- bűn → a Biblia óta jelen van

- halál (dicsőhalál, mártírhalál, hősi halál)

↳ pl.: Szent Péter keresztrefeszítése

↳ ezek a témák jelennek meg A walesi bárdoknál

- Magyarországi időnk (1857)

- történelmi ballada (A walesi bárdok, V. László)

Egy Arany - vers megközelítése

1. időszak

2. tematikus → történelmi (A walesi bárdok, V. László)

→ népi

→ nagyvárosi

Népi tematika

- népbálladák

- női alakok:

- Kőműves Kelemenné
- Kádár Flóra
- Malnárs Anna

2025-02-14 Balladák

2025. February 14. 13:07

hipertextualitás - „idézet” változtatásokkal

Arany - Ballada

@ Villon szerint **nem műfaj, HANEM MŰFORMA**
Arany viszont MÁR MŰFAJKÉNT TEKINT RÁ

@ Goethe az őstojással azonosítja, miszerint az szintetizálja az epikát, lírát és drámát

- drámai párbeszéd
- lírai leírások
- narratív cselekvénysík

@ Csoportosítható...

- > időszak
- > jelleg (népies, nagyvárosi)
- > téma
- > esztétikai minőség (tragikus balladák és víg balladák)
- ...alapján

egy ballada...

Ágnes asszony (1853)

„Ágnes asszony a patakban

Fehér lepedőjét mossa;

Fehér leplét, véres leplét

A futó habe elkapdossa.

Oh! irgalom atyja, ne hagyd el..."

--> anaforikus ismétlődés/ refrén

miért?

- félelem, elszörnyedés közvetítése

@ népies ballada

@ egyes részleteket elhallgat, kihagy míg másokat előtérbe helyez

@ dőlőbetűs részek: itt deixisek, kiutalások a szövegből; többletjelentést adnak

@ témái: ÷örület ÷bűn ÷szerelem

@ értelmezései, olvasatai

1. **kriminalisztikai olvasat** (bűncselekmény helyzetének, okának, körülményeinek leírása)
2. **pszichológia olvasat** (Ágnes megőrülésének folyamata)
3. **szakrális olvasat** (örület mint Ágnesre Isten által szabott ítélet)
4. **Danaidák metaforájának olvasata** (Ágnes mint férjgyilkoló danaida)

V. László (1853)

„...Miért zúg tömeg?

Kívánja eskümet?

*A nép, uram király,
Csendes mint a **halál**,
Csupán a menny dörög."*

@ előrevetítések -- hangulat megteremtése

@ narratíva (*cselekménysík*)

÷ László - cseh szolga

÷ rabok szökése

@ témái: ÷királygyilkosság ÷árulás ÷menekülés

@ értelmezései

× pszichológiai olvasat (*félelem, paranoia értelmezése*)

@ a rövid sorok dinamikussá teszik a szöveget

2025-02-19 Balladák

2025. February 19. 09:02

/ballada/ - a 'ballare' szóból származik (*jelentése: táncolni*)

balladisztikai témák:

általában: szerelem, halál, árulás, örület, bűn

Aranyánál: hűtlenség, féltékenység, bűn

Arany - Hunyadi-ballada-kör

× Mátyás anyja

× Szibinyányi Jank

× V. László

- Toldi (elbeszélő költemények)

× Toldi-trilógia

× Daliás idők I. II.

Ballada - sűrítések, elhagyások

÷ időbeli

÷ térbeli

÷ narrációs (cselekmény szintű)

2025-02-21 Balladák

2025. February 21. 13:05

Tetemre hívás (1877)

„A radványi sötét erdőben
Halva találták Bárczi Benőt.
Hosszu hegyes tör ifju szivében;”

@ (Abigél) bűnének felfogása:

- × nem tudja elfogadni azt
- × ettől meg is őrül

Híd-avatás (1877)

„...Ma szentelé föl a komoly hit,
S vidám zenével körmenet:
Nyeré „Szűz-Szent-Margit” nevet...”

@ Balladisztikai jellemzők:

- × (rossz) szerencse **előrevetítése**: „Szólt a fiú „Kettő vagy semmi!”
- × (halál) téma **előrevetítése** „Egy fiatal élet-remény”
- × a vízbeugrások **előrevetítése** „Kél egy-egy árnyék a habon: / Ősz, gyermek, ifju, hajadon.”
- × **deixisek**, többletjelentés *visszas csillagok, remény nélkül, új híd*
- × **rövid sorok, tiszta rímek** - dinamika
- × **balladisztikai témák**: becsület, halál, szerelem
- × - **epikaiság**: történetet beszél el
- **líraiság**: versiség (9-es és 8-as sorok váltják egymást), érzelmiség erősítésére szolgáló ritmika
- **drámaiság**: tragikus végkifejlet

Tengeri-hántás (1877)

„...Ma szentelé föl a komoly hit,
S vidám zenével körmenet:
Nyeré „Szűz-Szent-Margit” nevet...”

@ erőteljes morális tanítási réteg

Aranyballadák - elemek

- @ különböző csoportosítások
- @ szintetizálás: epika, líra, dráma
- @ térbeli, időbeli, cselekvésbeli kihagyások
- @ előrevetítések
- @ erkölcsi tanítások
- @ népi babonák
- @ szájhagyomány útján terjedő történetek
- @ bűn, büntetés, szerelem témái
- @ többszólamúság

szólamúság alapján vannak:

egyvonalú
többszólamú
és körkörös
művek

A műballada legnagyobb mestere Arany János.

2025-02-25 Balladák

2025. February 28. 08:59

Hanna jegyzete

- a ballada a Ginyegre összpontot
- ↳ szintet csökkenéni rovg - elhagyások / kihagyások
- ↳ néha kb. érintetlen - időbeli, térbeli, csökkenésmennyiség, narrációs ~~szint~~
- ↳ a célra összpontosításuk sok a világgyát
- ↳ sok az elcsúszás az Arany Balladákban
- ↳ napi történet
- ↳ téma: szerelm, hitettség, feltételesség, bűn

LIESA

- ↳ nagykorús éra 277-1880 - Úszók - korszak
- ↳ 50-es évek közepén elterjedt és 70-es évek (vannak korábbiak is)
- ↳ Székelyi évek (1850-ig) 1860-1880-ig zsidó
- ↳ nagykorús évek
- ↳ at. ueli venni Petőfiktől a nemzeti hősi szerepet venni => nem akárho, de nincs más alu ezt megtehetni
- ↳ kritikus (pl. Kertben kritikus fogalmat meg)
- ↳ outatós, nevelő szerep (→ nagykorúsán tanít is) } értékes oldalról
- ↳ egyébként, magány
- ↳ vállalkozás - szerep
- ↳ nemzeti hősi szerep, nemzeti karakterisztikát ebben tartja
- ↳ mintaadat, hőstereptípus

A boldog zsidó

- ↳ nem magyar iradalmi metafora => toposz, vándortéma
- ↳ saját életére vonatkoztat (bűnhődés)
- ↳ Gabbar a világhat nem találja meg, a ~~feladat~~ utatadát nem adhatjuk fel, a feladatot nem találjuk el magunktól
- Úszók - korszak (1877-1880)
- ↳ téma: öregse, magány, cél, szellemiség
- ↳ kemény kritika (elágazások, életkélcseme váltunk)
- Fannal
- ↳ valószínű, kiábrándult ember alu egy ~~világban~~ világban el

2025-02-28 Balladák

2025. February 28. 13:05

Letésem a lantot (1850)

„Letésem a lantot. Nyugodjék.
Tőlem ne várjon senki dalt.
Nem az vagyok, ki voltam egykor,
Belőlem a jobb rész kihalt.”

@ ténamegjelölő cím

@ keretes szerkezet

@ idő és érték szembesítés

@ elmúlás motívuma

@ lant - kép, motívum, toposz

@ romantikus költőszerep

-> a költő a társadalom szempontjából van értelmezve

=> **közösségi lírai** funkciót tölt be a mű

@ műfaja elégia

- az egyén eszménye nem vetíthető ki a külvilágra

-- hiányállapot

Kétféle **ódatípus** van:

a **horatiusi**

és a **pindaroszi**

@ a fa mint központi kép - fogalmilag

÷ lélek

÷ elmúlás/halál

÷ fiatalság

a lélek legerősebb toposza: kert

Kertben (1851)

„Kertészkedem mélán, nyugodtan,
Gyümölcsfáim közt bivelek; ...”

@ valós alaphelyzet

@ kert toposz

@ magánykép - a környezetére is kivetítve

@ tételmondata: „Közönyös a világ...”

HF TK Arany János elolvasni

+ lesz majd TZ aranyballadákból

2025-03-12 Korszakok

2025. March 12. 09:04

Arany János...

@ **Nagykőrösi korszak** 1850 k.

(főbb művek:)

Kertben

Letésem a lantot

Visszatekintés

Petőfi ars poeticái:

Természet vadvirága

Dalaim

19. század költői

@ **Őszikék korszak** 1877 (~1880-ig)

(főbb művek:)

Epilógus

Kozmopolita költészet

Mindvégig

Ezen lírák jellemzői (*inkább* külön-külön):

- * erős filozófiai jelleg
- * elfogadóság
- * hiányérzet
- * individuális költőszerep
- * apró értékek öröme

2025-03-19 Epilogus

2025. March 19. 08:52

Epilogus (1877)

„Az életet megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam...”

@ révbeérés
@ bölcsészeti tartalom
@ tanító jelleg
@ elégikus hangvétel

@ értékorientációja -- apró örömek értékelése

@ költőszerep „Csak én bírok magamnak hőse lenni...”
-- nemzeti költőszerep („lángoszlop”)
-- individuális költőszerep (*független nyugalmat*)

@ madártoposz - szabadság

Margitsziget - A tölgyek alatt

az egyetlen, fő, világirodalmi magyar költő: Vörösmarty Mihály

2025-03-21 Toldi estéje

2025. March 21. 13:00

Arany epikai művei között van a:

- * Toldi-trilógia (elbeszélő költemények)
- * Bolond Istók (verses regény)
- * A nagyidai cigányok (komikus eposz)
- * Buda halála (nem-befejezett eposz) --> (egy) lírai betétje a Rege a csodaszarvasról (benne van, mint más műfajú rész)

Toldi estéje

@ A Toldi-trilógia része (**Toldi**, Toldi szerelme, Toldi estéje)

V (1846) (1876) (1847)

* a Kisfaludy Társaság pályázatára írja, 1846-ban

a Toldi egy

népi tematikájú mű, amiben társadalompolitikai gondolatokat is fejteget

-- Arany idejében már Nincsenek Toldihoz hasonló emberek

-- azért Toldi sem tökéletes ám, **hirtelen haragja** a magyarok történelmi kritikája

@ műfajilag: elbeszélő költemény

@ verselése: magyaros ütemhangsúlyos verselés (ebből adódóan felező 12-es)

@ szereplők:

- * Toldi
- * Bence (a Toldiban szereplő Bence fia)
- * Pósfalvi János (hírnök)
- * Lajos (király)
- * Gyulafi Lóránt és Bertalan (iker vitézek)
- * az olasz vitéz
- * a kapus
- * Allaghi Simon

@ helyzete:

- * Toldi a saját sírkát ássa

* szemlélődő bölcs önmarcangoló képét adja korával ellentétbe kerülő „Don Quijote-típusként”

-- szerepe:

a nemzeti hagyományok védelme (, értékeinek megtartása)

-- konzervatív gondolkodását a kor emberei elítélik

kötelező ismeret

Mikszáth: Beszterce ostroma

- főhőse: Pongrácz István gróf

„a magyar Don Quijote”

* a király mondata kifejezi a két világkép ütközését:

Más öltőbeli nép, más ivadék nő fel, / Aki ésszel hódít, nem testi erővel.

--> tematikailag hasonló a Toldihoz, ám végkifejlete kevésbé optimista

(inkább elégikus-ironikus hangnemű)